

Posudek oponenta habilitační práce Dr. Phil. Petera Mila

Geofyzikálny prieskum v archeológii včasného stredoveku

1. Stručná charakteristika práce

Posuzovaná dizertační práce je u nás první rozsáhlou a empirickými daty podloženou syntézou potenciálu archeogeofyzikálních metod a jejich aplikace při výzkumu raného (časného) středověku, přičemž není pochyb, že díky stupni prozkoumanosti kvalitativně rozmanitých druhů archeologických objektů budou její výsledky využitelné jak v našem prostředí, tak na širším teritoriu středovýchodní Evropy. Práce přináší v ucelené formě vhodně strukturovaný přehled o uplatnitelnosti těch geofyzikálních postupů, které jsou ve středoevropském kontextu dlouhodobě využívány při terénním průzkumu archeologické složky kulturního dědictví raného středověku. Autor se přitom zaměřil na zhodnocení jednak publikovaných a jednak jím získaných pramenů, které jsou datovány do raně středověkého období, tedy do nepochybně přelomové epochy raných českých dějin, nacházející se na přelomu mladšího (zemědělského) pravěku a plně historické doby. Práce je členěna do osmi kapitol (včetně závěru a seznamu citovaných zdrojů). Na metodické aspekty geofyzikální prospekce je zaměřena kap. 2, v níž je čtenář stručným způsobem seznámen s principy těch geofyzikálních postupů, jejichž aplikace se v dlouhodobém horizontu ukázala jako relevantní pro poznání raně středověkých sídlišť a pohřebišť, tedy těch kategorií, které jsou náplní kapitol 3 – 6 a které možno pokládat za nejdůležitější v rámci celého díla.

2. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

Vzhledem k etice současné profesionální archeologie, která přinejmenším v evropských souvislostech (tzv. Maltská úmluva o ochraně archeologických památek Evropy z r. 1992) jednoznačně upřednostňuje používání neinvazivních/nedestruktivních heuristických metod terénního výzkumu, vychází téma posuzovaného díla vstříc oborovým potřebám a pro potřeby současné archeologie je tudíž aktuální a plně relevantní. Základní poslání práce spatřuji v analýze výsledků dosažených pomocí autorových rozsáhlých kampaní terénního sběru geofyzikálních (primárně magnetometrických a geoelektrických) dat a – především - v jejich kritickém vyhodnocení. V habilitační práci využívá P. Milo aktivně (tj. komentovaně) řadu odborných vědeckých publikací z oblasti archeogeofyziky, mající ale

vždy relevanci k autorem konkrétně řešené (díličí) problematice; prokazuje tak teoreticky zvládnutou připravenost ke svému vlastnímu výzkumu. V heuristické a analytické části vykazuje práce vysokou úroveň, metodologie shromažďování pramenů a jejich analýzy je koherentní. Autor obvykle uvádí kroky vedoucí jej k použití konkrétních heuristických postupů a argumentačně podpírá svoje názory a dosažené poznání četnými odkazy na literární zdroje, které konfrontuje s jím uplatňovanými postupy a se zkušenostmi získanými v průběhu jeho vlastního empirického výzkumu.

Pozitivně je třeba hodnotit snahu autora objektivně posuzovat a kriticky hodnotit výsledky dosavadních poznatků dosažených geofyzikálními metodami jak na raně středověkých sídlištích, tak pohřebištích a zřetelně tak poukázat na potenciál i slabiny těchto postupů. Je přitom třeba poznamenat, že například nepříliš dobré výsledky dosahované při aplikaci magnetometrie v prostředí s písčitém podložím korespondují s poznatky zjištěnými v Čechách R. Křivánkem.

3. Formální (jazyková, citační) úroveň posuzované práce

V obecné rovině lze konstatovat, že habilitační práce P. Mila má vcelku standardní úroveň, při zběžném pohledu nejeví známky pochybení, které by ji zásadnějším způsobem diskvalifikovaly. Nicméně při pozornějším čtení lze identifikovat ne zcela zanedbatelný počet nedostatků, a to především pokud jde o citace, které jsou nezdědky uvedeny s jiným vrocením v textu a jiným v seznamu literatury. Pregnantním příkladem budiž zřejmě nejcitovanější publikace (nadto autorova vlastní), uváděná opakovaně v textu jako Milo 2014, ale neuvedená v bibliografickém přehledu (dále BP). Z dalších podobných pochybení uvádím: Fassbinder 1992 – chybí v BP; Mareš 1990 – v BP Mareš a kol. 1990; Křivánek 2004 – v BP Křivánek 2004a, 2004b; Dresler–Macháček–Měchura 2013 – v BP je vrocení 2015; Šalkovský 1915 – v BP je vrocení 2015; Szöke 2011 - v BP je vrocení 2014; Galuška 2010 – v BP chybí (pouze okrajově uvádím, že opakovaně bylo v textu chybně uvedeno jméno významného slovenského archeogeofyzika J. Tirpáka).

Další připomínky uvádím v následujícím stručném přehledu:

- (1) Doporučoval bych, aby autor důsledněji používal termín *raný* - ve slovenském originále *včasný - stredovek* a ne pouze středověk, což se v textu a v popiskách k ilustracím poměrně často objevuje. I když lze argumentovat jasným vymezením sledovaného období již v titulu habilitační práce, myslím, že i tak je moje připomínka oprávněná. Pod pojmem středověk se většinou vybaví až období vrcholného/pozdního středověku (ostatně za tzv. středověkou archeologii, etablovanou teprve v poválečném

období, byl tradičně označován obor zaměřený právě na mladší polovinu středověku); nadto archeologická náplň obou epoch středověku je tak odlišná, že z tohoto pohledu má v našich podmínkách raný středověk v mnoha ohledech blíže k mladšímu pravěku než k vrchol./pozd. středověku.

- (2) V textu (uvnitř věty) jsem se setkal s nesprávným označením archeologické kultury, kdy autor použil kapitálu (konkrétně: Keramika pražského typu).
- (3) U některých leteckých fotografií není uveden autor, resp. zdroj.
- (4) Nepovažuji za přiměřené opakovat pouze mírně obměněné či doslovné popisy sběru dat na některých lokalitách, konkrétně zejm. u hradiště Majcichov (str. 87-89, resp. 115-122). I když jsou tyto popisy uvedeny v jiných kontextech, doporučoval bych tuto duplicitu řešit spíše odkazem na stránky příslušné kapitoly než je opakovat.

Uvedené formální nedostatky nejsou pro celkové vyznění mého posudku rozhodující, považuji za důležité na ně upozornit jednak z důvodu jejich korekce v případě, že předložená práce bude v celistvé formě publikována a jednak proto, že trvání na formální vytříbenosti kvalifikačních prací univerzitních studentů archeologie – tím spíše jejich učitelů – je plně oprávněné z důvodů, které snad netřeba specifikovat.

Dlouhodobé zapojení autora posuzovaného díla do systematického uplatňování archeogeofyzikálních metod ve středoevropském prostoru a řada jeho dosavadních publikací, které se v oborovém prostředí setkaly se zřetelně pozitivními ohlasy, jsou předpokladem, že aktuální syntéza se stane úspěšným završením jeho dosavadního vědeckého úsilí. Obsah a výsledky Milovy habilitační práce pokládám za významné a pro archeologii českých zemí za vysoce přínosné.

Na závěr připojuji dotaz, týkající se míry dosavadního uplatnění gravimetrie a seizmiky v archeogeofyzice v českém/slovenském prostředí na jedné straně a v archeologicky vysoce vyspělých zemích (zejm. západní Evropa, Japonsko) na straně druhé.

4. Závěr

Habilitační práce splňuje požadavky standardně kladené na úroveň habilitačních prací v daném oboru.